

KOHEZIONA POLITIKA I STRUKTURNI FONDOVI EU

REGIONI EU

Prof. dr Gordana Đurović

IV REGIONI EVROPSKE UNIJE

1. **Evropska integracija i proces regionalizacije**

1.1. Bazični principi klasifikacije regiona u EU

1.2. NUTS klasifikacija za EU 27 (2008)

2. **Razlike u nivou razvijenosti regiona u EU**

2.1. Grupisanje država i regiona

2.2. Indikatori regionalnih gepova - Eurostat (2008)

2.3. Peti izvještaj EK o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji u EU (2010)

2.3.1. Ekonomska situacija i trendovi

2.3.2. Nacionalne politike i kohezija

2.3.3. Ostale EU politike i kohezija

2.3.4. Uticaj kohezivne politike

1. Evropska integracija i proces regionalizacije

JEDNOOBRAZNA REGIONALNA STATISTIKA

The Nomenclature of Territorial Units for Statistics

- **EUROSTAT** je NUTS klasifikaciju uveo još 1998. godine (kod strukturnih fondova), ali se posebna regulativa o NUTS zvanično usvojila tek 2003. godine
- **NUTS** predstavlja kategorizaciju na bazi objektivnih kriterijuma koji predstavljaju **osnov za dodjelu pomoći**
- **3 NIVOVA KLASIFIKACIJE**: svaka država članica bila je podijeljena na nekoliko NUTS I regiona; svaki od njih se dijeli na NUTS II regione, koji se opet dijele na NUTS III regione

Principi NUTS klasifikacije

1. NUTS favorizuje institucionalnu organizaciju

- **Normativni regioni** (izraz političke volje, definisane granice u skladu sa zadacima koji su deligirani lok.zajednicama)
- **Analitički regioni** (prema analitičkim zahtjevima na bazi geografskih kriterijuma (reljef, socioekonomski kriterijumi..))

2. NUTS favorizuje regionalne jedinice opšteg karaktera

3. NUTS je trostepena hijerarhijska klasifikacija

Namjena NUTS klasifikacije

- 1. za prikupljanje, razvoj i harmonizaciju regionalne statistike EU;**
 - 2. za socioekonomske analize regiona;**
 - 3. za uobličavanje regionalne politike EU.**
- Redovni izvještaji o socijalnoj, ekonomskoj i teritorijalnoj koheziji i razvoju regiona EU, fokusiraju se prvenstveno na NUTS 2 nivo**

NUTS nivo / brojstanovnika	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
Glavni socioekonomski regioni		
Regioni, grupe razvojnih regiona, autonomije, statistički regioni, autonomni regioni, makroregioni, <i>lander..</i>		
NUTS 2	800.000	3.000.000
Osnovni regioni za sprovođenje regionalne politike		
Provincije, planski regioni, oblasti, periferija, kohezivne regije, <i>counties...</i>		
NUTS 3	150.000	800.000
Onoliko mali regioni, za specifične razvojne "dijagnoze"		
Arondismani, oblasti, krajevi, landsdeler (DE), regionalne vlasti, departmani, provincije, podregioni, statističke regije...		

EU NUTS klasifikacija (1.1.2008)

- The current NUTS nomenclature valid from **1 January 2008** subdivides the economic territory of the European Union into:
 1. 97 regions at NUTS 1 level,
 2. 271 regions at NUTS 2 level
 3. and 1303 regions at NUTS 3 level.
- Below that, two levels of **Local Administrative Units (LAU)** have been defined.
- The upper LAU level (LAU level 1, formerly NUTS level 4) is defined only for the following countries: Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Estonia, Finland, Greece, Hungary, Ireland, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Poland, Portugal, Slovenia, Slovakia and the United Kingdom. (8.398 LAU1)
- The lower LAU level (formerly NUTS level 5) consists of around 121 601 municipalities or equivalent units in the 27 EU Member States (as of 2007).

EU NUTS klasifikacija (2013)

- podjela ekonomske teritorije EU-

Po važećoj NUTS klasifikaciji EU 28 je podijeljena na:

98 regiona NUTS 1 nivoa,

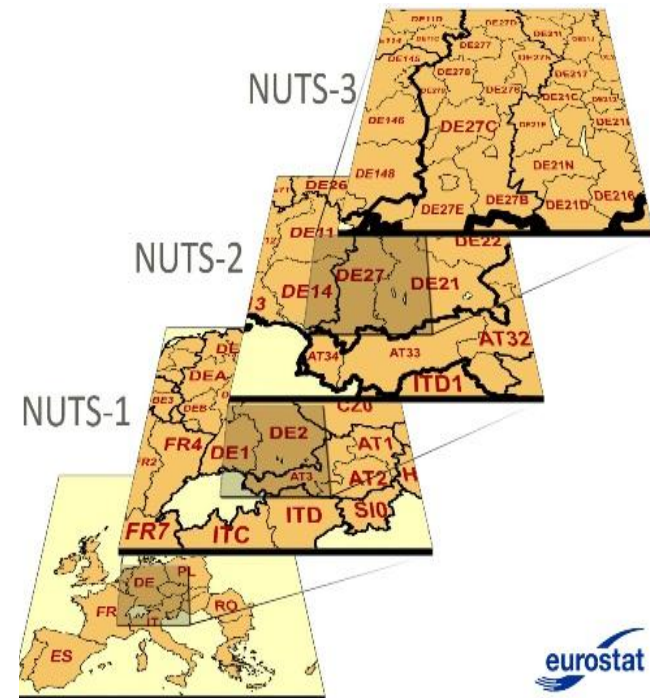
273 regiona NUTS 2 nivoa i

1.315 regiona NUTS 3 nivoa.

- Ispod ove podjele su dva nivoa Lokalnih administrativnih jedinica – LAU (Local Administrative Units).
- Za detaljniju analizu, postoje i tzv. Distrikti i opštine, koji se nazivaju **Lokalne administrativne jedinice** (*Local Administrative Units* – LAU) i oni nisu formalno dio NUTS regulative.
- **LAU 1** definisan je samo za neke zemlje. Npr. U Bugarskoj to su **opštine**, dok je NUTS 3 oblast, a LAU 2 naseljeno mjesto. U Francuskoj nivo LAU 2 je kanton, a u Sloveniji – Upravna jedinica, dok je LAU 2 u Sloveniji – opština. Donji nivo LAU 2 sastoji se od približno 120.000 opština ili ekvivalentnih jedinica u EU28.
- **Crna Gora** je NUTS1-NUTS2-NUTS3 – 1. Sa novom opštinom Petnjica, ima 22 opštine (LAU1) i 1256 naselja (LAU2). **Makedonija**, takođe zemlja kandidat je NUTS - 1, 1, 8; LAU 1 84 i LAU 2 -1776.

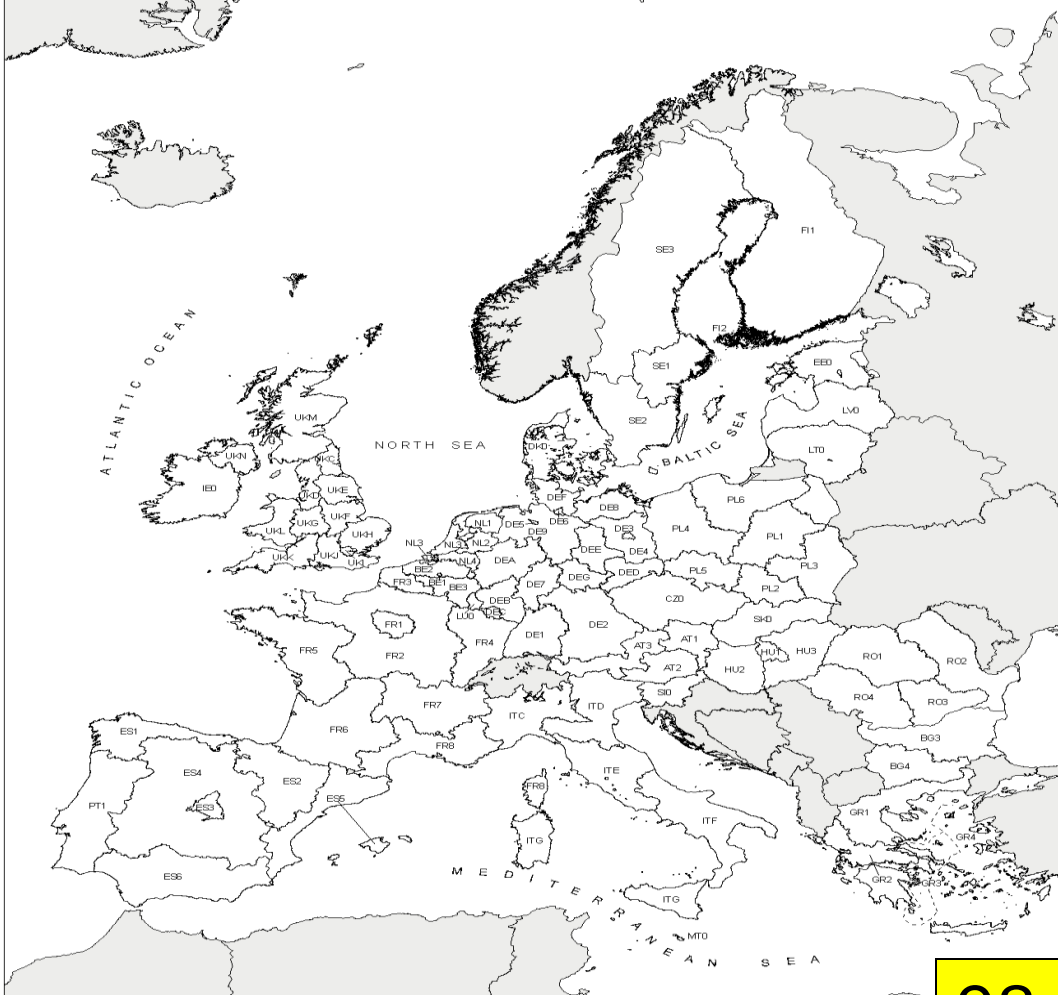
Veza izmedju NUTS nivoa i nacionalnih administrativnih jedinica (2013)

		Države članice ¹	NUTS 1 ²	NUTS 2 ³	NUTS 3 ⁴	LAU 1	LAU 2
1	BE	Belgium	3	11	44		589
2	BG	Bulgaria	2	6	28	264	5.329
3	CZ	Czech Republic	1	8	14	77	6.251
4	DK	Denmark	1	5	11	99	2.143
5	DE	Germany	16	38	412	1.344	12.066
6	EE	Estonia	1	1	5	15	226
7	IE	Ireland	1	2	8	34	3.441
8	EL	Greece	4	13	51	1035	6.130
9	ES	Spain	7	19	59		8.116
10	FR	France	9	26	100	3.786	36.680
11	HR	Croatia	1	3	21		546
12	IT	Italy	5	21	110		8.094
13	CY	Cyprus	1	1	1	6	615
14	LV	Latvia	1	1	6		119
15	LT	Lithuania	1	1	10	60	518
16	LU	Luxembourg	1	1	1	12	116
17	HU	Hungary	3	7	20	174	3.154
18	MT	Malta	1	1	2	6	68
19	NL	Netherlands	4	12	40		418
20	AT	Austria	3	9	35		2.357
21	PL	Poland	6	16	66	379	2.479
22	PT	Portugal	3	7	30	308	4.260
23	RO	Romania	4	8	42		3.181
24	SI	Slovenia	1	2	12	58	210
25	SK	Slovakia	1	4	8	79	2.928
26	FI	Finland	2	5	19	71	336
27	SE	Sweden	3	8	21		290
28	UK	United Kingdom	12	37	139	406	10.310
		Ukupno	98	273	1.315	8.213	120.970

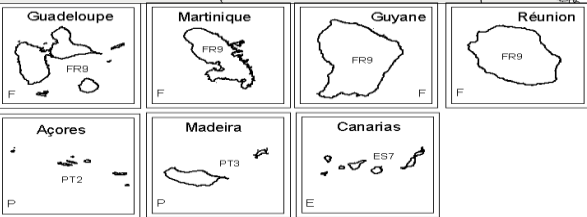
98
273
1315

THE EUROPEAN UNION - NUTS level 1

28

98 NUTS 1

LEGEND

- National level
- NUTS level 1

0 450 km

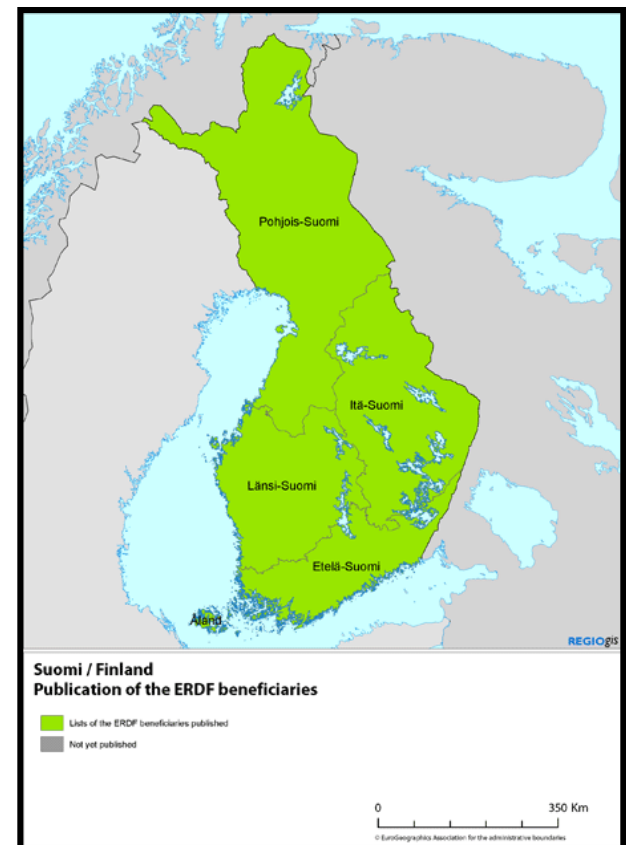
Površina EU regiona

- najveći regioni situirani su u Švedskoj i Finskoj
- NUTS 1 oko 300.000 km² i
- oko 150.000 km² NUTS 2 nivoa

8

5

U smislu populacije najveći regioni su

- **na nivou NUTS 1**, najveći regioni su u Njemačkoj i Italiji (*Nordrhein-Westfalen*, DE – 18 miliona, *Nord-Vest*, IT – 15 miliona):
- **na nivou NUTS 2**, regioni *Ile de France* (FR) sa 11 miliona i *Lombardia* (IT) sa 9 miliona dok je 14 regiona (uglavnom perifernih regiona ili ostrvskih regiona) sa manje od 300.000 stanovnika u Austriji, Belgiji i Grčkoj.
- **na NUTS 3 nivou**, španske provincije Madrid i Barselona, italijanske provincije Milano, Rim i Napulj, njemački grad Berlin i grčki *Nomos of Attiki* - svi imaju više od 3 miliona stanovnika, dok istovremeno postoji veoma veliki broj regiona u Njemačkoj, Grčkoj, Spaniji, Belgiji, Austriji, Velikoj Britaniji i na ostrvu Gozo (Malta), koji imaju manje od 50.000 stanovnika.

Najveće, najmanje i prosječne površine i populacija na sva tri EU NUTS nivoa:

	NUTS 1			NUTS 2			NUTS 3		
Površina regiona (km²)	\bar{X}	Max	Min	\bar{X}	Max	Min	\bar{X}	Max	Min
EU 27	44.335	302.946	161	15.869	153.439	13	3.300	98.249	13
Populacija (000)	\bar{X}	Max	Min	\bar{X}	Max	Min	\bar{X}	Max	Min
EU 27	5.081	18.067	27	1.819	11.360	27	378	5.218	10

2. Razlike u nivou razvijenosti regiona u EU

Evropski makro-regioni

- Evropski makro-regioni za koje su pripremljene posebne strategije razvoja
- BALTIČKI
- ALPSKI
- DUNAVSKI
- JADRANSKO-JONSKI MAKRO-REGION
- **CRNA GORA JE DIO J-J REGIONA ALI I DUNAVSKOG REGIONA!**

Grupisanje MS po dinamici proširenja

- **EU-15** – države članice EU do petog proširenja (tzv. stare države članice): BE, DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, LU, NL, AT, PT, FI, SE, UK;
- **EU-10** – deset država petog proširenja koje su se pridružile EU maja 2004.godine: CZ, EE, CY, LV, LT, HU, MT, PL, SI, SK;
- **EU-13** – dvanest države petog proširenja (uključuju i Rumuniju i Bugarsku, koje su pristupile 2007. godine), plus
- **HR – to je EU 13 “novih” država članica**

Geografsko grupisanje MS

- Centralne i istočne države članice: EE, LV, LT, PL, SK, CZ, SI, HU, RO; BG (10);
- Južne države članice: PT, ES, IT, EL, MT, CY (6); **+ HR**
- Zapadne države članice: EU-15;
- Nordijske države članice; SE, DK, FI (3);
- Baltičke države članice: EE, LV, LT (3);
- Beneluks: BE, NL, LU (3)
- Jugoistočna Evropa – HR(1)...

Grupisanje MS po nivou razvijenosti

- **MANJE razvijene države članice:** BG, RO, HR, LV, HU, PL, EL, LT, EE – **9** zemalja sa GDP/pc ispod 75% EU prosjeka u 2015. godini;
- **SREDNJE razvijene države članice:** PT, SK, CY, SI, CZ, MT, ES, IT – **8** zemalja sa GDP/pc između 75-100% EU prosjeka u 2015. godini;
- **VISOKO razvijene države članice:** FR, FI, UK, BE, SE, DK, DE, AT, NL, IE, LU – **11** zemalja, GDP/pc preko EU prosjeka u 2015. godini.

Specifični regioni

- **Regioni metropole (*Metropolitan regions*)** – klasifikacija koja je razvijena u saradnji sa OECD-om i sastoje se od NUTS 3 aproksimacije svih urbanih aglomeracija sa više od 250.000 stanovnika. U Petom izvještaju EK se navodi da ovi regioni predstavljaju čak 60% EU populacije i 68% BDP-u EU. Ovi regioni posebno su jačali u EU-12.
- **Planinski regioni** - NUTS 3 regioni koji su prihvatljivi za programe prekogranične saradnje gdje 50% stanovništva živi u planinskoj oblasti ili se 50% teritorije smatra planinskom oblašću.
- **Ostrvski regioni** - NUTS 3 regioni gdje većina stanovništva živi na jednom ili više ostva bez fiksne veze sa zemljom (npr. most ili tunel). 21 milion (4,3% populacije EU živi u ostrvskim regionima).
- **Rijetko naseljena područja** – NUTS 3 regioni gdje je gustina naseljenosti manja od 12,5 stanovnika po km². U ovim područjima živi oko 3 miliona ljudi ili 0,6% ukupnog stanovništva EU (tu spada 18 regiona NUTS 3, uglavnom u Sjevernoj Evropi – po 5 u Finskoj i Švedskoj, po 3 u Španiji i Velikoj Britaniji, po jedan u Grčkoj i Francuskoj. Obezbjedivanje javnih servisa u ovim regijama zahtijeva znatno više finansijskih sredstava. U grupu osnovnih javnih servisa spadaju: uslovi za osnovno obrazovanje, primarnu zdravstvenu zaštitu i bankarske usluge.

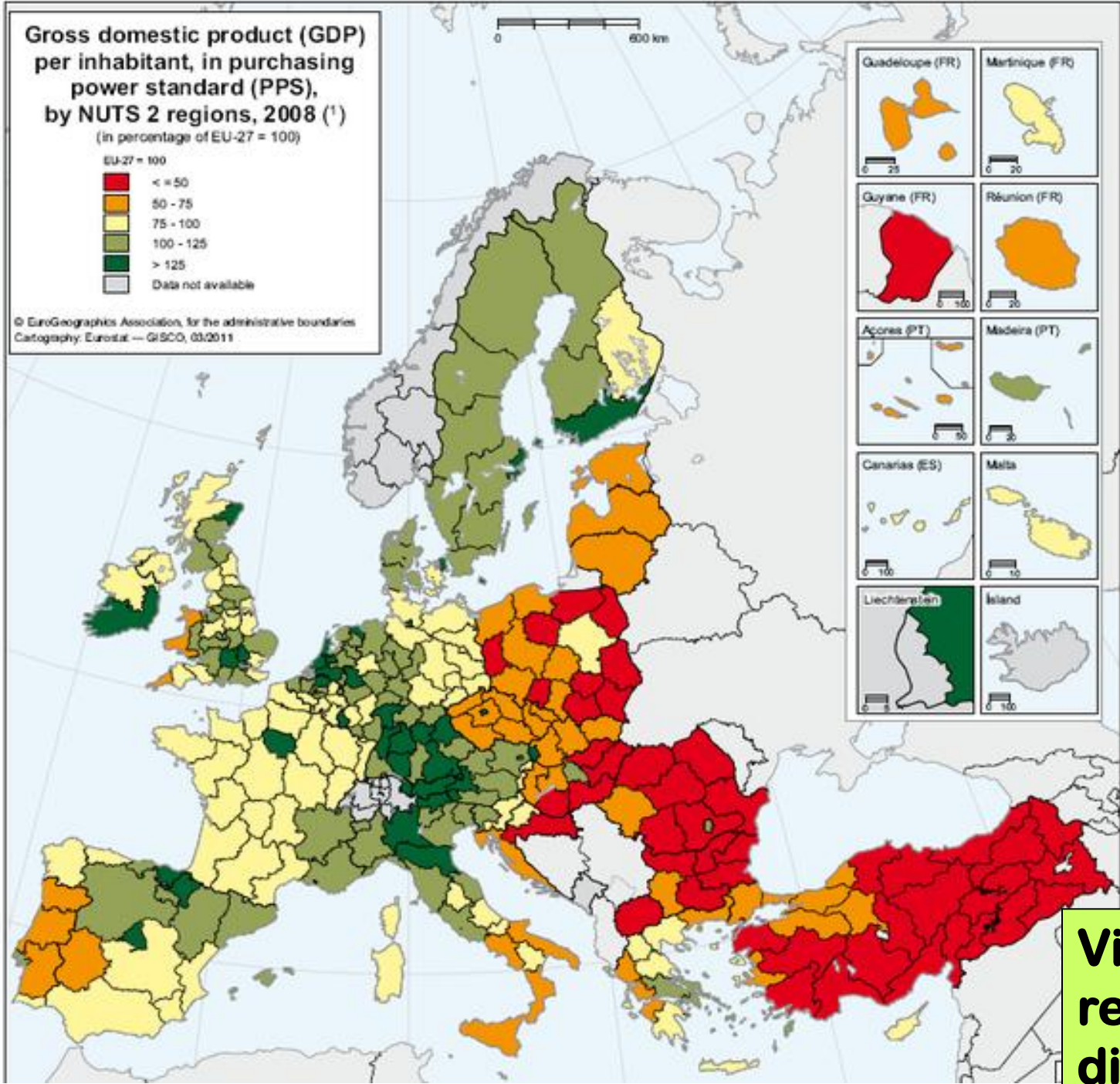
Indikatori regionalnih gepova Eurostat (2008)

- **regioni u središtu Unije su u prednosti u odnosu na one na periferiji**
- **u sjeveroistočnim regionima EU broj stanovnika se smanjuje**
- **Razlike izmedju regiona u EU:** Prosjek BDP/pc kreće se od **24%** prosjeka EU27 u sjeveroistočnoj Rumuniji, do **303%** prosjeka EU27 u Londonu, odnosno **12,5:1**. Luksemburg sa 264%, odnosno Brisel sa 241%, se nalaze na drugom, odnosno na trećem mjestu, dok Hamburg sa 202% i Beč sa 178%, zauzimaju treće i četvrto mjesto na listi razvijeni regiona.

Gross domestic product (GDP) per inhabitant, in purchasing power standard (PPS), by NUTS 2 regions, 2008 (1)
 (in percentage of EU-27 = 100)

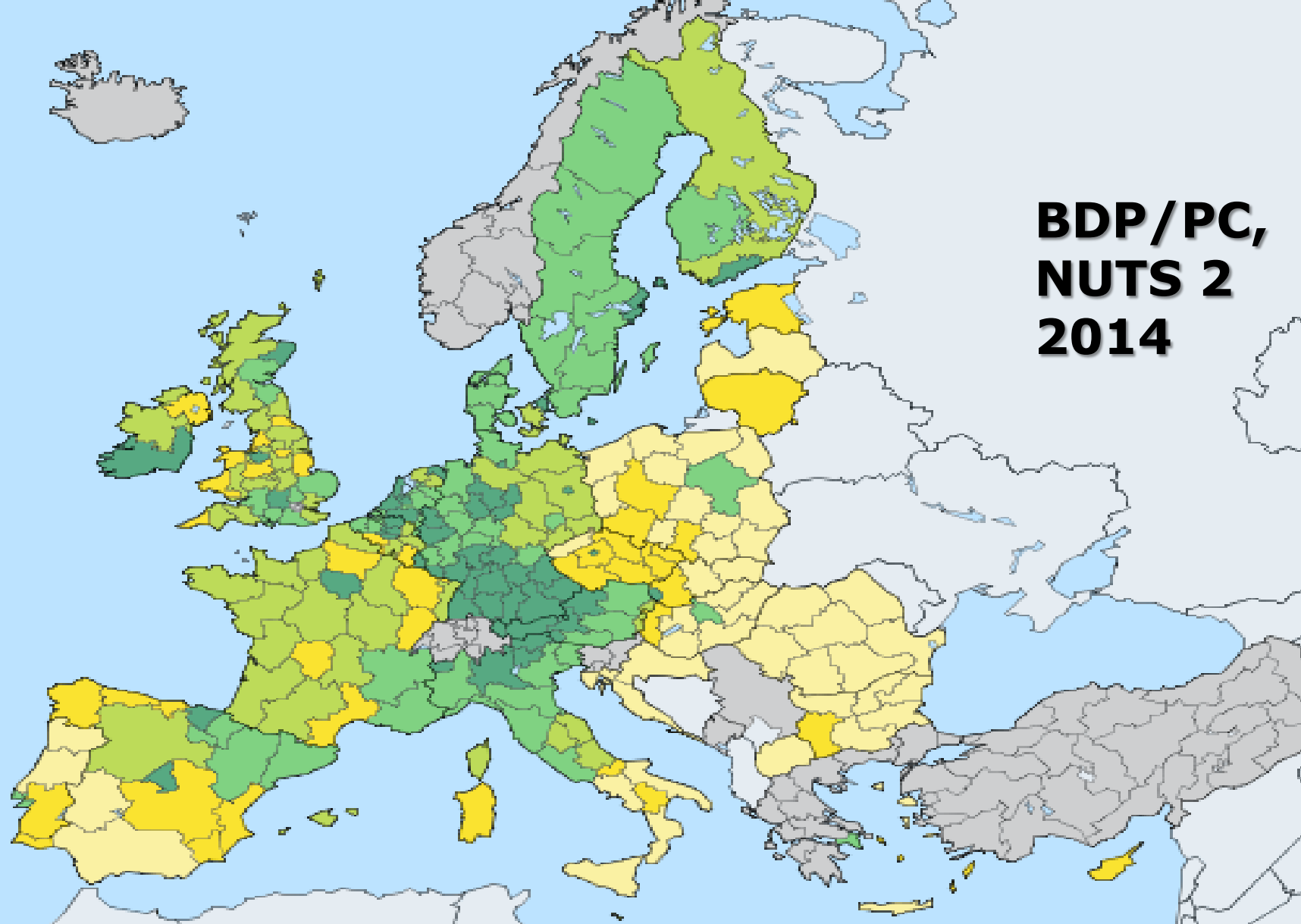

© EuroGeographics Association, for the administrative boundaries
 Cartography: Eurostat — GISCO, 03/2011

Visoki regionalni dispariteti

BDP/PC, NUTS 2 2014

Legend

30.0 - 67.0

67.0 - 82.0

82.0 - 98.0

98.0 - 118.0

118.0 - 539.0

Not available

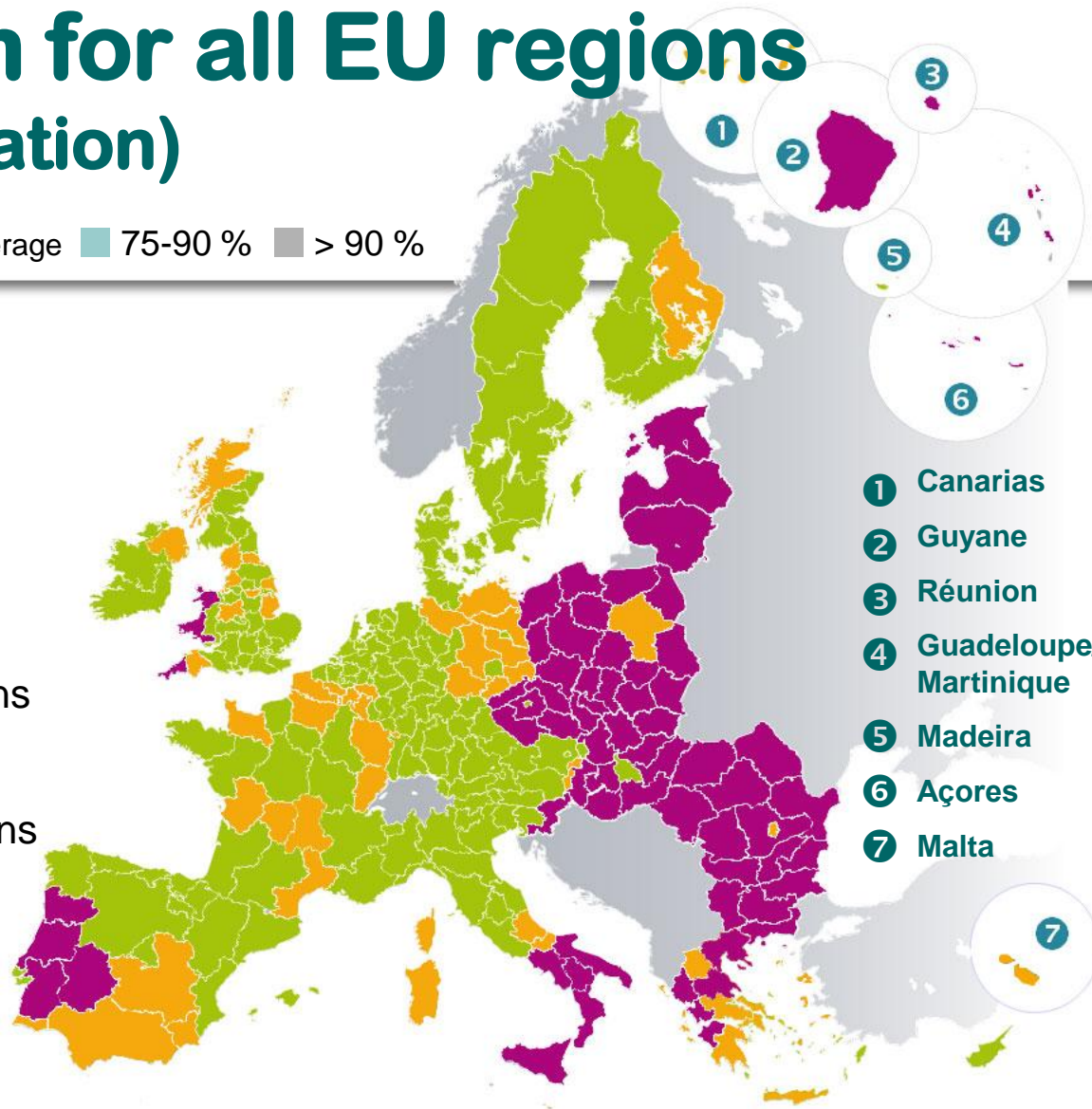
A fair system for all EU regions (eligibility simulation)

GDP/capita* ■ < 75 % of EU average ■ 75-90 % ■ > 90 %

*index EU27=100

3 categories of regions

- Less developed regions
- Transition regions
- More developed regions

Regional GDP figures: 2006-07-08
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Razlike u nivou razvijenosti regiona EU

- **Najrazvijeniji regioni** su locirani u južnoj Njemačkoj, južnoj Velikoj Britaniji, sjevernoj Italiji i Belgiji, Luksemburgu, Holandiji, Irskoj i Skandinaviji. Glavni gradovi – Madrid, Pariz i Prag, takodje pripadaju ovoj kategoriji. S druge strane, **ekonomski najnerazvijeniji regioni** su regioni u južnoj i zašadnoj periferiji EU, istočna Njemačka i nove države članice.
- Najveće regionalne razlike unutar država su zabilježene u Velikoj Britaniji, Slovačkoj i Francuskoj, a najmanje u Irskoj i Sloveniji.

20 najbogatijih i 20 najsiromašnijih regiona EU (2009)

Regional GDP per capita in the EU27 in 2009
(in PPS, EU27 = 100)

The twenty highest:			The twenty lowest:		
1	Inner London (UK)	332	1	Severozapaden (BG)	27
2	Luxembourg (LU)	266	2	Severen tsentralen (BG)	29
3	Bruxelles-Cap. / Brussels Hfdst. (BE)	223	3	Nord-Est (RO)	29
4	Hamburg (DE)	188	4	Yuzhen tsentralen (BG)	31
5	Bratislavský kraj (SK)	178	5	Severoiztochen (BG)	36
6	Île de France (FR)	177	6	Sud-Vest Oltenia (RO)	36
7	Praha (CZ)	175	7	Yugoiztochen (BG)	36
8	Stockholm (SE)	172	8	Sud-Est (RO)	38
9	Groningen (NL)	170	9	Észak-Magyarország (HU)	40
10	Åland (FI)	166	10	Sud-Muntenia (RO)	40
11	Wien (AT)	161	11	Lubelskie (PL)	41
12	Oberbayern (DE)	160	12	Podkarpackie (PL)	42
13	Bremen (DE)	160	13	Észak-Alföld (HU)	42
14	North Eastern Scotland (UK)	158	14	Dél-Alföld (HU)	43
15	Darmstadt (DE)	158	15	Nord-Vest (RO)	43
16	Utrecht (NL)	157	16	Dél-Dunántúl (HU)	45
17	Noord-Holland (NL)	151	17	Podlaskie (PL)	45
18	Hovedstaden (DK)	149	18	Warmińsko-Mazurskie (PL)	45
19	Bolzano / Bozen (IT)	148	19	Centru (RO)	46
20	Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire (UK)	142	20	Świętokrzyskie (PL)	47

België/Belgique
 Eligibility simulation 2014-2020, March 2012

GDP/head (PPS), index EU27=100

- < 75 (less developed regions)
- 75 - 90 (transition regions)
- >= 90 (more developed regions)

Regional GDP figures: 2007-08-09
 Data available March 2012

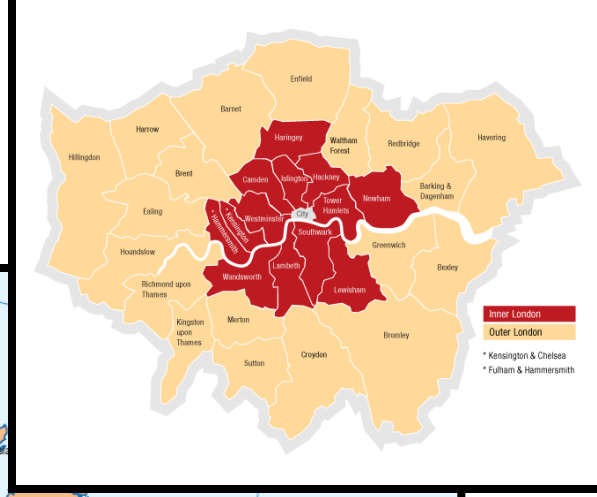

United Kingdom
 Eligibility simulation 2014-2020, March 2012

GDP/head (PPS), index EU27=100

- < 75 (less developed regions)
- 75 - 90 (transition regions)
- >= 90 (more developed regions)

Regional GDP figures: 2007-08-09
 Data available March 2012

Brussels – The Heart of EU, 1,1, mil Inner London (332), 7 mil

Zaposlenost

- Centralni dio Evrope, prije svega regione Njemačke, Austrije i Češke, karakteriše **visoka stopa zaposlenosti**, kao i regione na sjeveru Evrope, Veliku Britaniju i Holandiju.
- **Visoka stopa nezaposlenosti** zabilježena je u sjevernoistočnim regionima, zatim Poljskoj, istočnoj Njemačkoj i istočnoj Slovačkoj, kao i u pojedinim regionima Francuske, Mađarske, Grčke, Češke i Španije.

Granični regioni

- regioni na unutrašnjim i spoljnim granicama EU, regioni udaljeni 150 km od obale nacionalne teritorije i regioni koji se graniče s EFTA zemljama. U ovu kategoriju spadaju i regioni koji se graniče sa ENPI zemljama (*Neighbourhood and Partnership Instrument* – Ukrajina, Moldavija, Gruzija) i IPA zemljama (Zapadni Balkan i Turska).
- U ovim regionima živi 196 mil stanovnika EU (oko 40%)

Ključni faktori rasta EU regiona:

- nivo obrazovanja i nivo inovacija koje obrazovano stanovništvo donosi,
- difuzija znanja i nove tehnike;
- rast produktivnosti i difuzija inovacija kroz nove tehnologije;
- visoka zaposlenost koja uključuje razvijeno tržište rada,
- regionalna fleksibilnost
- socijalna kohezija
- efekat dobrosusjedstva

Doprinos MS evropskoj koheziji

- javna potrošnja i investicije;
- struktura javnih rashoda na nivou EU;
- javna potrošnja i javne investicije na nivou regiona (nivo decentralizacije javne potrošnje i investicija, regionalni presjeci investicija, odnos tekuće potrošnje i kohezije);
- nacionalne politike u kontekstu ekonomske krize;
- ekonomska kriza i planovi oporavka država članica;
- efekti ekonomske krize na javne finansije i perspektiva javnih investicija.

Ostale EU politike i kohezija

- 1. sa eksplicitnim uticajem na prostornu dimenziju razvoja, odnosno teritorijalnu koheziju** (konkurencija, transport, životna sredina, pomorska politika i zajednička politika u oblasti ribarstva)
- 2. politike sa djelimičnim uticajem na prostornu dimenziju razvoja** (istraživanje i tehnološki razvoj, inovacije i preduzetništvo, informaciono društvo i mediji, siromaštvo i socijalna isključenost, zapošljavanje, obrazovanje, rodna ravnopravnost, zdravlje, zajednička poljoprivredna politika i klimatske promjene),
- 1. politike bez uticaja na prostornu dimenziju razvoja** (jedinствeno tržište, trgovina, energetika, ekonomska i monetarna unija, Razvojna strategija 2020).

PREDNOSTI KOHEZIJNE POLITIKE

- stvorila **trag dobrih rezultata**, kako u slučajevima kada se sprovodi kao sastavni deo nacionalnih razvojnih strategija, tako i u slučajevima lokalnih projekata stvorenih uz podršku Evropske komisije;
- stvorila **partnerski odnos i nove institucije**, kako vertikalno između Evropske komisije, centralnih organa i regionalnih/lokalnih, tako i horizontalno;
- doprinela je **dugoročnoj izgradnji kapaciteta institucija**;
- stvorila je **mrežu između različitih aktera** širom Evrope i omogućila konstantnu razmjenu iskustva i dobre prakse.

NEDOSTACI KOHEZIONE POLITIKE

- nedostatak strateškog planiranja i razvoja politike zasnovane na potrebama određene teritorije;
- nedostatak fokusa na određene prioritete i nemogućnost odvajanja efikasnosti od socijalne inkluzije;
- metodološki i operativni problemi koji ograničavaju pravilnu primenu indikatora i ciljeva i samim tim adekvatnu analizu šta funkcioniše, a šta ne u smislu efekata kohezivne politike;
- nedostatak političke i strateške diskusije o rezultatima i budućnosti kohezivne politike

Čl. 175 TFEU, obaveza izvještavanja EK o ostvarivanju ciljeva EST kohezije

- **5th cohesion report -2010** – prvi put se objedinjuju ciljevi EST kohezije
- **6th Report** on economic, social and territorial cohesion, July 2014
- Investments for growth & jobs Promoting development and good go
- Art. 175 of the consolidated treaty: 'The Commission shall submit a report to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions every three years on the progress made towards achieving economic, social and territorial cohesion ...' • Exceptionally, the report has been delayed by one year to report on the new Cohesion Policy programming period vernance in EU regions and cities

Sadržaj Izvještaja o koheziji

1. **Smart growth** (ekonomski dispariteti, industrija, transport, digitalna agenda..) – kriza je zaustavila regionalnu ek. konvergenciju
2. **Inclusive growth** – socijalna inkluzija
3. **Sustainable growth** – efikasnost upotrebe resursa, niskokarbonska ekonomija
4. **Public investment, growth and the crisis** – local and regional authorities in investment policy/budget
5. **Good governance** – slabo upravljanje direktno umanjuje efekte kohezivne politike
6. **Evolution of Cohesion Policy**
7. **Impact of Cohesion Policy** - strong on Poland and Baltic states
8. **Cohesion Policy in 2014- 2020** – fokus na investicije koje podstiču rast, prioriteti Evropa 2020, dobro upravljanje, veza sa evropskim semestrom, strukturne reforme

EU Cohesion policy – Five things to remember

- 1. It has successfully reduced the gaps between regions in Europe and made a major contribution to prosperity and democratic stability.**
- 2. It has improved management and governance in the regions by decentralising management and devolving responsibility: the *Commission does not select projects!***
- 3. It is, with research, the EU's biggest budget heading;**
- 4. It works by INVESTING in infrastructure, training, innovation and research. No hand outs.**
- 5. Its success is recognised by all candidate countries and by many others (China, S. Africa, Russia, Brazil...)**

-
-
- Cohesion Policy will significantly boost GDP per head in less developed regions
 - The impact over time will spread to main trade partners
 - Better core TEN -T network strengthens market integration and specialisation

Conclusions

Real challenges

- Regional economic disparities
- Increasing unemployment, poverty and exclusion
- Real impact on
 - Growth and jobs, innovation, networks, sustainable development
 - Real change
 - Linked to Europe 2020 and the European Semester
 - Concentrated on EU priorities

A success story? Tram system in Athens

Motorway near San Sebastian

Primorski grad na severu [Španije](#), koji se nalazi u [autonomnoj pokrajini Baskiji](#), i glavni je grad [provincije Gipuskoa](#).

Centre for renewable energies in Burgenland

Najistočniji i najmanje naseljeni region u Austriji, jedna od devet saveznih pokrajina Austrije

